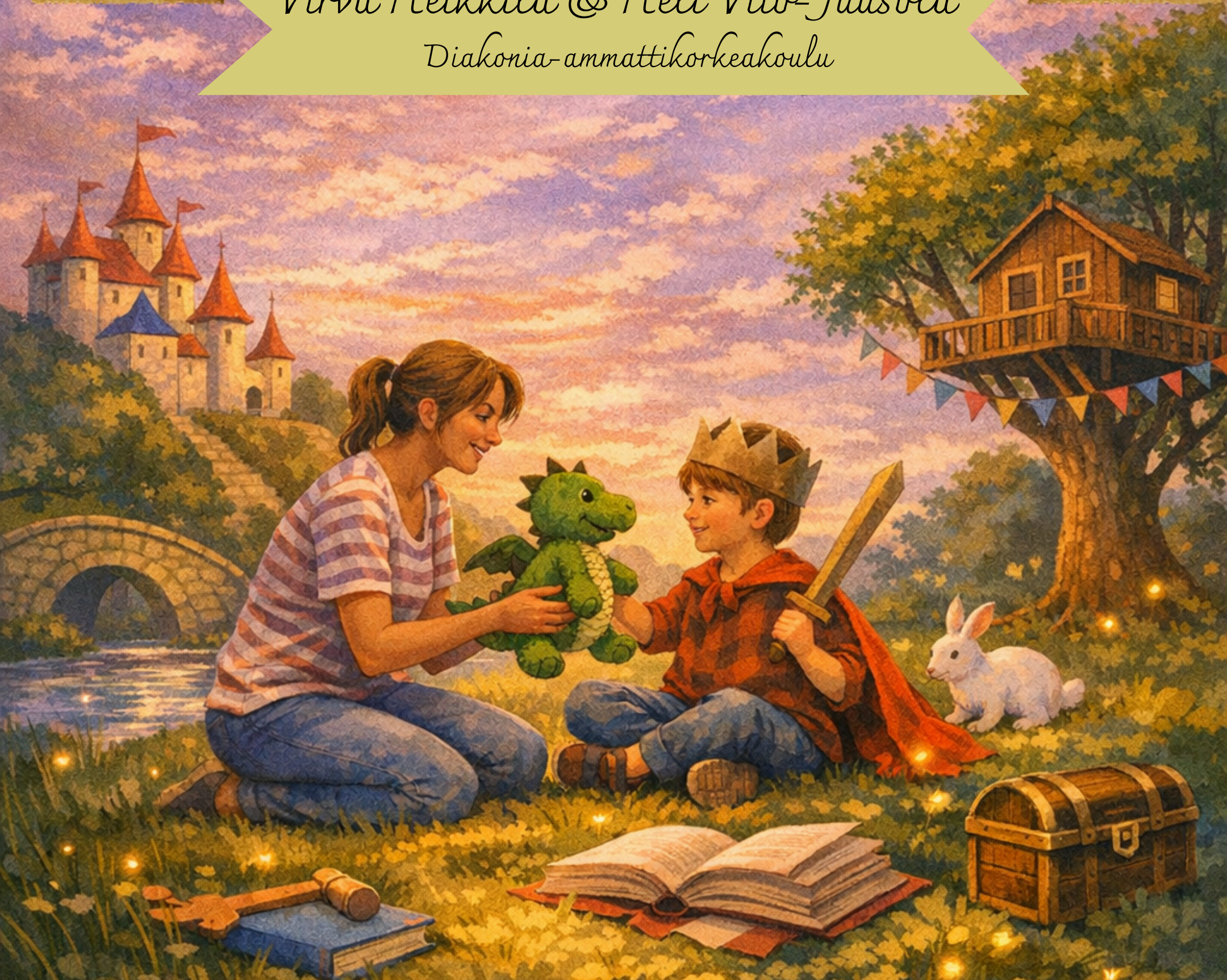

LEIKIN TAIKA VARHAISKASVATUKSESSA
-opas kasvattajalle leikin maailmaan

Virva Heikkilä & Heli Vio-Juusola
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sisällysluettelo

1. Lukijalle.....	3
2. Leikki.....	4
3. Kasvattaja leikkii	5
4. Tuettu leikki	6
5. Kasvattajan muistilista	8
6. Tarinallinen leikki	9
7. Innostu leikkimään	11
8. Lähdeluettelo	12
9. LIITE 1. Leikin havainnointikortit.....	13

LUKIJALLE

Kun astut mukaan lasten leikkiin, avaat oven heidän maailmaansa. Leikkiessä näet, miten lapset ajattelevat, ratkovat ongelmia ja rakentavat suhteita toisiinsa. Samalla vahvistat luottamusta ja luot yhteisiä kokemuksia, jotka kantavat arjessa pitkälle. Kasvattajan läsnäolo ei vie tilaa lasten omalta leikiltä, vaan rikastaa sitä: pieni ele, kysymys tai rooli voi avata uuden suunnan tarinalle ja tukea lapsen osallisuutta. Kun heittäydyt mukaan, annat lapsille viestin siitä, että heidän ideansa ovat tärkeitä ja että heidän maailmansa on paikka, jossa kannattaa viipyä. Leikki on lapselle oppimisen ydin – ja aikuiselle ainutlaatuinen mahdollisuus kasvaa rinnalla.

Sinulla on nyt hyppysissäsi opas, jonka tavoitteena on rohkaista ja innostaa sinua osallistumaan lasten leikkiin. Opas kertoo sinulle tiivistetysti sen, miten voit kehittää leikkiä olemalla itse sitoutuneesti läsnä leikissä ja tätä kautta vaikuttaa lasten vuorovaikutustaitoihin, kasvuun ja hyvinvointiin.

Oppaassa käsitellään tarinallisen leikin kulkua ja tuetun leikin merkitystä varhaiskasvatuksen maailmassa. Oppaan avulla kasvatus- ja opetushenkilöstölle tuodaan näkökulmia ja käytännön esimerkkejä miten kasvattajan läsnäolo voi vahvistaa lapsen hyvinvointia, kehitystä ja vuorovaikutustaitoja arjen leikkitilanteissa.

Opas sisältää leikin havainnointiin tarkoitettut kortit, jotka antavat kysymyksiä ja pohdittavaa kasvattajille leikin toteutumisesta ja merkityksestä omassa lapsiryhmässä. Havainnointikortteja voi hyödyntää myös varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen ja niiden arvioimiseen.

Oletko valmis leikkimään?

LEIKKI

Leikki on varhaiskasvatuksessa keskeinen oppimisen ja kokonaisvaltaisen kehityksen tukija. Sen avulla lapsi ymmärtää ympäröivää maailmaa, harjoittelee sosiaalisia taitoja ja rakentaa suhteita toisiin lapsiin. Leikki ei ole pelkkää vapaa-ajan toimintaa, vaan tärkeä osa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, jossa kasvattajan rooli on olennainen.

Kasvattajan sensitiivinen ja läsnä oleva toiminta vahvistaa leikin sujumista, lisää ryhmän hyvinvointia ja ehkäisee ristiriitoja. Osallistumalla leikkiin kasvattaja saa arvokasta tietoa lapsen taidoista, kiinnostuksen kohteista ja ajattelusta. Kasvattajan osallistuminen voi kuitenkin jäädä vähäiseksi kiireen, velvollisuuksien ja epävarmuuden vuoksi. On hyvä miettiä yhdessä tiimin kanssa, mitä voidaan tehdä niin, että kasvattajan läsnäolo leikissä mahdollistuu.

Kasvattajan läsnäolo lasten leikeissä on merkityksellistä, ja jo pienillä teoilla voidaan tukea lapsen kokemusta, oppimista ja hyvinvointia. Lasten kanssa leikkiminen vaatii aitoa vuorovaikutusta ja läsnäoloa, mikä tekee siitä arvokkaan osan varhaiskasvatuksen arkea.

KASVATTAJA LEIKKII

- Kasvattajan aito kiinnostus lasta kohtaan luo perustan dialogille ja osallisuudelle.
- Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen toimintamuoto, ja kasvattajan tehtävä on rakentaa turvallinen ja kehitystä tukeva leikkiympäristö.
- Kun kasvattaja osallistuu leikkiin; huomio lasten ideoit ja tarpeita, kuuntelee, näkee ja rikastuttaa leikkiä, lasten leikki syvenee ja monipuolistuu. Heittäytyminen mukaan vahvistaa luottamusta ja vuorovaikutusta.
- Leikkiä voi rikastuttaa esimerkiksi kuvin, elein, musiikilla tai rooleilla.
- Leikissä mukana oleminen auttaa lasta kokemaan osallisuutta ja tulevansa kuulluksi. Vuorovaikutustaidot ovat tässä keskeisiä, ja kasvattajan tuki edistää myös myötätunnon kehittymistä.
- Kasvattajan läsnäolo leikissä on erityisen tärkeää lapsille, joilla on kielenkehityksen haasteita – heitä voidaan auttaa ilmein, elein ja kuvien avulla. Näin tuetaan kielen- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä.
- Inklusiivinen toimintakulttuuri varhaiskasvatuksessa mahdollistaa sen, että kaikki lapset voivat oppia ja toimia omana itsenään, taustasta tai tuen tarpeista riippumatta.
- Arjen kiireet voivat haastaa tuetun leikin toteuttamista, mutta hyvin suunniteltu leikkituokio mahdollistaa sensitiivisen kohtaamisen ja aidon läsnäolon.

TUETTU LEIKKI

Tuettu leikki tarkoittaa leikkitalannetta, jossa kasvattaja on tietoisesti ja sensitiivisesti läsnä tukemassa lasten leikkiä, sen sujumista ja lasten välistä vuorovaikutusta. Kasvattaja ei ohjaa leikkiä valmiiksi, vaan hänen roolinsa on vahvistaa lasten omia ideoita, auttaa leikin käynnistymisessä ja jatkumisessa sekä tukea lapsia sosiaalisissa tilanteissa. Tuetussa leikissä kasvattaja havainnoi leikin kulkua, tunnistaa lasten tarpeita ja tarjoaa oikea-aikaista tukea esimerkiksi sanoittamalla, mallintamalla, rikastamalla leikkiä tai auttamalla lasta liittymään mukaan. Tuetun leikin tavoitteena on edistää lasten osallisuutta, vahvistaa leikkitaitoja ja luoda turvallinen, myönteinen ja vuorovaikutteinen leikkiympäristö, jossa jokainen lapsi voi onnistua ja kokea tulevansa hyväksytyksi.

TUETTU LEIKKI

PAPUNET
Kuvatukia
vuorovaikutukseen ja
leikkiin

<https://papunet.net/>

VIITOTTU RAKKAUS
Leikin
kommunikaatiotaulut
[https://viitotturakkaus.
fi/](https://viitotturakkaus.fi/)

KUULLA
Pieni kuvatukiopas
<https://kuulla.fi/materiaalit/>

CORONARIA
Leikkitaitojen
tukeminen
[https://www.coronari
a.fi/fysioterapia/wp-
content/uploads/sites
/2/2024/04/Leikkitaito
jen-tukeminen.pdf](https://www.coronaria.fi/fysioterapia/wp-content/uploads/sites/2/2024/04/Leikkitaitojen-tukeminen.pdf)

REUNAMO - LEIKKI
ELÄKÖÖN!
Webinaarin kooste
[https://www.reunamo
edu.fi/leikkielakoon-
kooste1/](https://www.reunamo.edu.fi/leikkielakoon-kooste1/)

YHTEISÖLLISTÄ
PUHETERAPIAA
Materiaalia toiminnan
tueksi
[https://varhaiskasvatushy
vinkaapuheterapeutti.blo
gspot.com/p/materiaalia
23.html](https://varhaiskasvatushyvinkaa puheterapeutti.blogspot.com/p/materiaalia_23.html)

ANNELE WIMAN-
HYVINVOIVA LAPSI OPPII
Tuettu leikki
[https://lapsioppii.fi/tuettu
-leikki/](https://lapsioppii.fi/tuettu-leikki/)

KASVATTAJAN MUISTILISTA

TUE LASTEN VÄLISTÄ
VUOROVAIKUTUSTA

TUO ROHKEASTI
OMIAKIN IDEOITA
YHTEISEEN
LEIKKIIN

HEITTÄYDY
MUKAAN LEIKKIIN

KÄYTÄ KUVATUKIA

OLE LÄSNÄ,
POISSULJE
HÄIRIÖTEKIJÄT

MITÄ
LEIKITTÄIS?

KUUNTELE
LASTEN
IDEOITA

TARJOA LEIKKIIN
ELEMENTTEJÄ TAI
MATERIAALIA, MITÄ EI
AINA OLE LASTEN
SAATAVILLA

ÄLÄ UNOHDA ETTÄ,
LEIKKIIN MAHTUU
KAIKKI SE, MIKÄ
MAHTUU IHMISEN
ELÄMÄÄN

TARINALLINEN LEIKKI

Tarinallisessa leikissä lapset ja kasvattajat rakentavat yhdessä kuvitteellisen maailman, joka kietoutuu osaksi ryhmän arkea.

Tavoitteena on luoda yhteisiä leikkikokemuksia, jotka vahvistavat lasten leikkitaitoja ja antavat tilaa heidän omille ideoilleen. Yhteinen tarina toimii ryhmää yhdistävänä rakenteena ja auttaa leikin sujumista myös suuremmassa joukossa. Leikkihetkissä kasvattajat osallistuvat aktiivisesti: he tarttuvat lasten aloitteisiin, vievät juonta eteenpäin ja ottavat erilaisia rooleja varmistaen samalla, että jokainen lapsi tulee huomioiduksi.

TARINALLINEN LEIKKI

LÄHTÖTILANNE

LASTEN KIRJALLISUUS
POHJANA

LASTEN
UTELIAISUUS

TILAA LASTEN
IDEOILLE

YMPÄRISTÖ

REKVISIITTA;
ROOLIVAATTEET

TARINAA TUKEVA
YMPÄRISTÖ;
ESIM. METSÄ

MATERIAALIA
LASTEN KÄYTTÖÖN

KASVATTAJAN ROOLI

ROHKEUS HEITTÄYTYÄ
ROOLIIN

TARINAN
KULJETTAMINEN LASTEN
IDEOIDEN POHJALTA

HAVAINNOINTI
& KUULEMINEN

LASTEN TOIMINTA

IDEOIDEN TUOTTAMINEN

MIELIKUVITUKSEN
KÄYTTÄMINEN

YHTEISEN JUONEN
RAKENTAMINEN

YHTEINEN
LOPETUS

LASTEN TOIVEIDEN
HUOMIOIMINEN

TARINAN
JATKUMINEN

TARINALLINEN LEIKKI

Tarinallisessa leikissä keskeistä on selkeä juoni, joka voi sisältää yllätyksiä ja jännitystä ja saada inspiraationsa esimerkiksi tutuista saduista. Leikki rakentuu lasten ja kasvattajien vuorovaikutuksesta: kasvattaja voi olla mukana seikkailijana, havainnoijana tai dokumentoijana. Oppimisympäristö suunnitellaan tukemaan tarinaa ja pitämään lasten mielenkiintoa yllä erilaisten elementtien avulla. Leikki etenee improvisaation kautta, kun lapset ja kasvattajat kehittelevät tarinaa yhdessä. Leikki on vapaaehtoista ja tukee lasten vuorovaikutusta sekä itsesäätelytaitoja. Leikin kulkua voidaan tallentaa esimerkiksi valokuvoin, videoin tai piirroksin, jotta sen eteneminen ja lasten ideat tulevat näkyviksi.

INNOSTU LEIKKIMÄÄN

ESIMERKIKEJÄ LASTEN
KIRJOISTA TARINALLISEN
LEIKIN ALOITUKSEEN:

- SMRITI PASADAM & IAN SMITH RITARI NESTORI- KIRJAT
- MERVI HEIKKILÄ: NYRIKKI-KIRJAT
- TOM FLETCHER: TÄSSÄ KIRJASSA ASUU...

Kasvattajan sitoutuminen leikkiin, vaikuttaa positiivisesti lapsiryhmän toimintaan. Kun kasvattaja on mukana leikissä, on mahdollisuus nähdä, kuulla ja havainnoida, tarttua tilaisuuteen.

Kasvattajan läsnäolo rauhoittaa äänimaailmaa. Rauhallinen tila auttaa lasta pysymään leikissä ja syventymään siihen.

Pohditaan, mitä lapset ovat oppimassa ja mitä leikin kautta voidaan harjoitella yhdessä

TARINALLINEN
LEIKKI VOI SISÄLTÄÄ:
LAULUJA
KÄDENTAITOJA
LIIKUNTAA
SUUJUMPPAA
MATEMATIIKKA

LÄHDELUETTELO

Holappa A-S, Kangas J., Costiander K. (25.11.2019.) Blogi: Leikin olemus. Opetushallitus.
<https://www.oph.fi/fi/blogi/leikin-olemus>

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. (2025). Leikki varhaiskasvatuksessa: Yhteenveto Valssin arviointilomakkeella tehdyistä itsearvioinneista 2025.
https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/Leikki_2025_web.pdf

Kyrönlampi, T., & Koivula, M. (2024). Leikin lumoa: Käsikirja varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Santalahti-kustannus.

Opetushallitus (2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.
<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>

Pursi, A., Laitinen, M., Salonen, M., Lounassalo, J., & Sajaniemi, N. (2017). Tarinasta leikiksi – Tarinallisen leikin käsikirja. Vantaan kaupunki.
<https://hdl.handle.net/10138/233213>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2024). Hyvinvointi ja terveys – Lapset, nuoret ja perheet. THL. https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys?utm_source=copilot.com

Valtimo, H., & Karkiainen, R. (2019). Lapsen sosiaalisen ympäristön vaikutus lapsen hyvinvointiin. Theseus.

Wiman, A. (2023). Hyvinvoiva lapsi oppii. Annele Wiman.

LEIKIN HAVAINNOINTIKORTIT

-KASVATTAJATIIMIN TYÖVÄLINE
VARHAISKASVATUKSEEN

VIRVA HEIKKILÄ & HELI YLIO-JUUSOLA
DIAKONIA AMMATTIKORKEAKOULU
SOSIONOMI AMK
2026

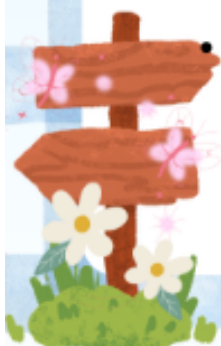
TUETTU LEIKKI

- Miten lapset saivat vaikuttaa leikin suunnitteluun?
- Miten lapset suhtautuivat siihen, että kasvattaja on yksi leikkijä?
- Käytitkö leikissä kuvatukea tai muita tuen työkaluja?

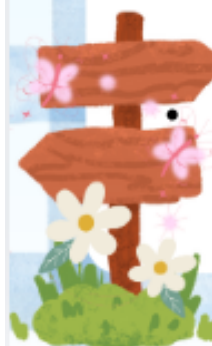
VUOROVAIKUTUS JA KIELI

- Millaisia havaintoja olet tehnyt liittyen lasten väliseen vuorovaikutukseen?
- Millaisia havaintoja teit vuorovaikutustaitoihin liittyen, kun olit itse mukana leikissä, näitä taitoja tukemassa?
- Miten huomioit leikissä lapset, joilla on kielellisen tuen tarvetta?

TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS

- Millaisia havaintoja teit siitä, miten lapset ottivat rooleja, jotka eivät vastaa perinteisiä sukupuoliodotuksia?
- Miten lasten osallisuus näkyi leikissä ja sen suunnittelussa?
- Miten inklusio tuli esiin lasten leikissä?
- Jäikö joku lapsi leikin ulkopuolelle, jos jäi, miten toimittiin?

TARINALLISUUS

- Mistä tarina sai alkunsa ja miten se "kasvoi" leikin mukana?
 - Miten omalla toiminnallasi rikastutit leikkiä?
 - Miten lapset jatkoivat tarinaa?
 - Toimitko itse roolissa, leikin johtajana vai kanssaseikkailijana?
Miltä se sinusta tuntui?
-

POHDITTAVAKSI...

- Millä tavoin leikki jatkui tai olisi voinut jatkua siirtymätilanteisiin? Mitä leikin elementtejä hyödynsit siirtymätilanteissa tai olisit voinut hyödyntää?
 - Mitä leikki kertoi lasten tämänhetkisistä tarpeista, ja nousiko esiin asioita, jotka ohjaavat jatkossa pedagogista suunnittelua tai tukea?
 - Miten päivän leikkihetkeä dokumentoitiin?
 - Miten leikistä kerrottiin huoltajille?
-